ir ankstesnėje tyrimų medžiagoje, tai darbo įrankiai, papuošalai, vienas lietuviško ilgojo gabalėlis, keletas kaulinių dirbinių fragmentų. Gerai išliko odos, tošies dirbiniai ir jų fragmentai, nebloga karninių virvių fragmentų būklė. Šiek tiek blogiau išlikę tošinių indų dugneliai. Rasta apnykusi verpstė. Už kiemo ribos rastas masyvus liepos žievės kibiras spygliuočių medžių dugnu.

Kiemo susiaurėjime atsidengė keturkampis šulinys vertikalių lentų sienelėmis. Jo konstrukciją kampuose tvirtina vienas tašytas keturkampis ir trys apvalūs stulpai. Šulinio matmenys: ŠR–ŠV 80 cm; ŠV–PV 80 cm; PV–PR 80 cm; PR–ŠR 84 cm. PR–ŠV įstrižainė – 140 cm; ŠR–PV įstrižainė – 80 cm. Šulinio gylis yra 1,74 m, jo dugne – durpės. Kampiniai kuolai įkasti iki šulinio dugno. Dėl žemių spaudimo šulinys buvo įgavęs netaisyklingo rombo formą. Tarp kampinių kuolų į žemę įkastos vertikalios šulinio lentos. Vidinės pusės lentos stambios, plačiausia – 550 mm, storis – nuo 20 iki 45 mm. Į išorę sujungimų vietose jos perdengtos kitomis, siauresnėmis ir trumpesnėmis lentomis. Viršutinis sluoksnis dengtas gana trumpomis pleišto formos lentomis. Išorėje iki lentų apačios šulinys užpiltas žemėmis. Vidinė šulinio pusė sutvirtinta kuoliukais, kurių galai įkišti į stulpuose išskobtas skyles. Šie horizontalūs šulinio padėčiai kuoliukai prilaikė vidinę šulinio konstrukciją. Šulinio vidus užpildytas sąnašinėmis žemėmis, tarp kurių buvo nemažas kalkakmenis, žiesto puodo šukių, viršuje ornamentuoto įstrižai įspaustais taškeliais, apačioje – bangelių ornamentu, tošinio indo likučiai ir jo dugno fragmentėlis, šonai su dugnu, susiūti karna. Šulinio dugne buvo keletas stambesnių gyvulių kaulų. Šulinio PV pusėje buvo medinis priėjimas prie šulinio iš trijų stambių lentų sluoksnių, perklotų vienas ant kito.

Tirtas objektas datuojamas XIII–XIV a.

UPPER TOWN OF KERNAVĖ

In 2000 the area of 100 m^2 has been investigated where the extension of the yard dated to the 13th–14th centuries occupying 17.11 m^2 has been uncovered, the earthing was reached in the depth of 2.70 m. In the narrow section of the yard the northern fence extended as well as the part of the southern fence. In the territory of the yard was the well of the wooden construction. There is the great variety of the artefacts. Among them one can find the working tools, household utensils and ornaments. In total 140 units of finds have been found. The traces of the specific activities have not been found.

PAPILĖS I PILIAKALNIO PAPĖDĖS GYVENVIETĖS TYRIMAI

Algirdas VARNAS

Gyvenvietė yra Papilės miestelio (Akmenės r.) PV pakraštyje, kalvoje, esančioje į V greta piliakalnio. Iš Š kalvą supa Ventos slėnis, o iš R – bevardis upelis, skiriantis gyvenvietę nuo piliakalnio. PV ir V kryptimis kalva pereina į lygumą.

Papėdės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis ilgą laiką buvo ardomas, kadangi čia nuo seno buvo dirbama žemė, stovėjo keletas sodybų. Jos Š ir R pakraščiai sunaikinti tiesiant kelius. Dabartiniu metu čia yra veikiančios kapinės.

Dar 1986 metais LII archeologinė ekspedicija (vadovas – A. Varnas) tyrė būsimų kapinių vietą. Tada buvo nustatyta, kad ploto P dalyje kultūrinio sluoksnio nėra. Jo likučiai aptikti būsimų kapinių teritorijos Š dalyje, kur ir buvo ištirta dvylika perkasų.

Devinto dešimtmečio pabaigoje teritorijos P dalyje buvo padaryta giluminė melioracija ir čia pradėta laidoti, tuo tarpu centrinė ir Š dalys liko saugomų teritorijų apskaitoje. Per pastarąjį dešimtmetį beveik visas P galas jau užlaidotas. Ketinant plėsti kapines Š kryptimi, 1998 ir 2000 metais čia ir buvo tiriama.

Įvairiose gyvenvietės vietose ištirta 654 m^2. Kultūrinis sluoksnis (ten, kur jis buvo) atidengtas tuoj po armeniu, 25–40 cm gylyje. Bent kiek sveikesnio ištisinio kultūrinio sluoksnio neaptikta. Jo liekanos gyvenvietės teritorijoje koncentravosi padrikais ploteliais, susikaupusios neaišku kada ir kokiu tikslu iškasinėtose beformėse įvairaus dydžio 20–80 cm gylio duobėse. Dalis šių duobių yra nesenos, kadangi jų dugne rasta akmens anglies gabaliukų ar kitokių praeito amžiaus buitinių atliekų. Kai kurios duobės gali būti iškastos ir gerokai anksčiau. Sprendžiant pagal jų konfigūraciją, atrodo, kad čia buvo kasamas molis, kuris šioje kalvoje yra labai tinkamas statybų darbams. Kaip ten bebūtų, aišku viena, kad tai vėlesnio laikotarpio, negu papėdės gyvenvietė, perkasimai.

Kultūrinio sluoksnio storis yra 5–50 cm. Jį sudaro daugiau ar mažiau juosva degėsinga amorfiška žemė. Minėtų duobių apatinėje dalyje sluoksnis storėja, kai kur pjūvyje aiškiai matosi, kad jis yra per laiką suplautas. Daugelyje gyvenvietės vietų sluoksnis suardytas ariant, nes perkasų dugne aptikti iki 5 cm storio sluoksnio likučiai ir charakteringos arimo žymės.

Sprendžiant pagal kultūrinio sluoksnio paplitimą, papėdės gyvenvietė buvo įsikūrusi kalvos ŠR dalyje ir apėmė apytikriai 1 ha plotą.

Tiek žemės paviršiuje, tiek armenyje pavienių radinių aptikta labai nedaug. Tai dažniausiai degto molio tinko gabaliukai bei viena kita nedidelė puodo šukelė. Pačiame sluoksnyje radiniai aptikti pavieniui, visame sluoksnyje pasklidę daugmaž vienodai, ir tik kai kurių duobių dugne pastebėta jų didesnė koncentracija.

Sluoksnyje randami degėsiai labai smulkūs, ir tik kur ne kur matėsi 1–1,5 cm dydžio angliukai. Rasta gana daug degto molio tinko gabaliukų. Jie yra 3x3x5, 4x5x8, 3x7x10 cm ir pan. dydžio, dažniausiai beformiai. Dalis jų charakteringos formos, kokia susidaro moliu užglaistant tarpus tarp rąstų ar kitokius plyšius pastatuose. Aptikti akmenys – 3x7x10, 8x10x15 cm ir pan. dydžio, daugelis jų sueižėję nuo karščio. Sluoksnyje rasta ir nedegintų gyvulių kaulų fragmentų. Perdegusių kaulų rasta vos vienas kitas gabaliukas.

Dažniausiai aptinkamas dirbinys – lipdytų arba žiestų puodų šukės (7 pav.). Lipdytų puodų šukės – lygiu, smulkiai arba stambiai grublėtu paviršiumi, 8–11 mm storio. Jų masė – su žymia grūsto akmens priemaiša. Kai kurios jų gali būti truputį apdailintų ant žiedžiamojo rato puodų. Žiestų puodų šukės – lygiu paviršiumi, 7–12 mm storio, jų masė taip pat su grūsto akmens priemaiša. Petelių srityje puodai dažniausiai buvo puošti banguotais arba horizontaliais grioveliais bei kitokiu geometriniu ornamentu.

Kitokių dirbinių rasta nedaug. Tai dviejų įtveriamųjų vienašmenių peiliukų fragmentai, dviejų geležinių ylų dalys, pusė molinio verpstuko, masyvus akmeninis galąstuvas bei trys 8,5 cm skersmens ak-

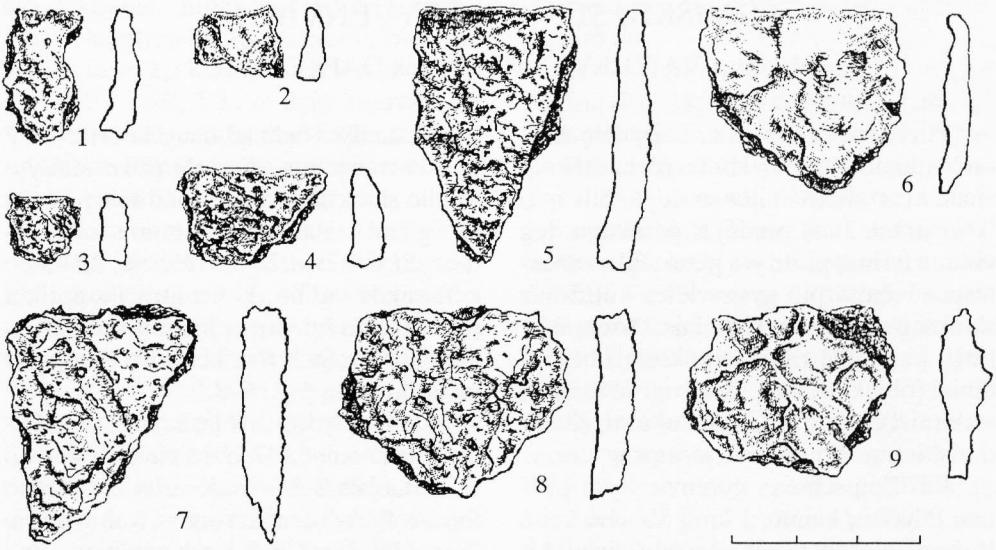

7 pav. Papilės piliakalnio I papėdės gyvenvietė. Radiniai iš perkasų I ir II. *E. Liaudansko pieš.*
Fig. 7. Foot settlement of Papilė hill-fort I. Finds from the trenches I and II.

meniniai trintuvai, kurie buvo naudojami kailių išdirbimui.

Iš papuošalų rasti 10,5 cm ilgio kaulinis smeigtukas, žalvarinio bei geležinio kryžinių smeigtukų fragmentų (žalvarinio smeigtuko kryžma dengta sidabru). Be to, rastas 18 cm ilgio ietigalis karklo lapo formos plunksna, geležinis žąslų skersinukas, keli beformiai šlako gabalai bei keletas kitokių neaiškios paskirties dirbinių fragmentų.

Gyvenvietėje iš viso aptikta per 160 įvairių radinių. Jais remiantis, gyvenvietė datuojama I tūkst. po Kr. pradžia – II tūkst. pirmaisiais amžiais.

INVESTIGATIONS OF THE FOOT SETTLEMENT OF PAPILĖ I HILL-FORT

In different places of the settlement the area of 654 m^2 was investigated. One hasn't found solid culture layer preserved better or worse. Its remains consist of the 5–80 cm thick blacky full of charred wood particles soil which contained the chance finds characteristic to the ancient settlement. These are small charred wood particles, pieces of burned clay plaster, fragments of bones of animals and charred wood particles containing iron which emerged during the iron melting process.

More than 160 finds were found during investigations, the major part consists of the modelled and made plain or rusticated ceramics. Besides the mentioned ones, four stones were found which were used for the handling of furs, two iron awls, two small knives, spearhead, bone and bronze cruciform pins, whetstones, iron riding bits, fragments of a clay spindle and other artefacts. Basing on the finds the settlement can be dated back to the beginning of the 1st millennium A.D. – 1st half of the 2nd millennium.